

УДК 37.016
З-80

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

*Розглянуто та схвалено кафедрою музично-інструментальної підготовки вчителя
Харківської гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 8 від 28.03.2017 р.)*

Золотарьова Г. М.

З-80 Музичне мистецтво. 4 клас (за підручником Л. С. Аристової, В. В. Сергієнко) / Г. М. Золотарьова, О. І. Золотарьова. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 80 с. : іл., схеми, табл. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3096-2.

«Мій конспект» — це серія посібників, що мають на меті допомогти вчителю під час підготовки та проведення уроку. Видання містить календарне планування та базову основу конспектів уроків музичного мистецтва у 4-х класах за підручником, рекомендованим наказом МОНУ від 20.07.2015 р. № 777. У посібнику враховано компетентнісний підхід до навчання й вікові особливості учнів.

Для вчителів, які викладають музичне мистецтво в початковій школі, та студентів відповідного фаху педагогічних вишів.

УДК 37.016

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

**ЗОЛОТАРЬОВА Галина Миколаївна,
ЗОЛОТАРЬОВА Ольга Ігорівна**

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО. 4 КЛАС
(за підручником Л. С. Аристової, В. В. Сергієнко)

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *О. В. Лебедєва*

Підп. до друку 29.05.2017. Формат 84×108/16.

Папір офсет. Друк офсет. Гарн. шкільна.

Ум. друк. арк. 8,4. Замовлення № 17-05/15-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа».

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5216 від 22.09.2016 р.

Україна, 61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66.

Тел. (057) 731-96-32. E-mail: russ@osnova.com.ua

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»

Свідоцтво ДК № 4926 від 25.06.2015 р.

м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел. (057) 703-12-21.

E-mail: sale@triada.kharkov.ua

ISBN 978-617-00-3096-2

© Золотарьова Г. М., Золотарьова О. І., 2017

© Корягін В. О., макет обкладинки, 2017

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2017

ПЕРЕДНЕ СЛОВО

Викладання музичного мистецтва у школі передбачає багатогранний вплив на емоційно-чуттєву сферу, художньо-образне мислення та творчі здібності учнів. Опанування учнями мистецтва ґрунтується на засадах *компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного й інтегративного* підходів.

Компетентнісний підхід сприяє формуванню ключових, предметних і міжпредметних компетентностей, насамперед загальнокультурних і художньо-естетичних; *особистісно зорієнтований* — забезпечує розвиток у школярів індивідуальних художніх здібностей (музичних, образотворчих та ін.), творчого потенціалу; *діяльнісний* — спрямований на розвиток художніх умінь і здатності застосовувати їх у навчальній та соціокультурній практиці; *інтегративний* — виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтв у межах освітньої галузі та пошуку міжпредметних зв'язків з іншими освітніми галузями, інтегруванні шкільного навчання мистецтва у соціокультурне середовище.

Засобами міжпредметного та предметного змісту формуються найбільш універсальні компетентності — *ключові*:

- *спілкування рідною/державною мовою* (усвідомлення загальнолюдських цінностей, національної самобутності через мистецтво, готовність їх поширювати);
- *спілкування іноземними мовами* (шанування культурного розмаїття, розуміння ролі іноземної мови як мови міжнародного мистецького спілкування; готовність до налагодження міжкультурного діалогу, усвідомлення ширших можливостей у творчій діяльності зі знанням іноземних мов);
- *математична* (усвідомлення взаємозв'язку математики й мистецтва на прикладах творів різних видів мистецтв);
- *основні компетентності у природничих науках і технологіях* (розуміння гармонійної взаємодії людини та природи, сприймання довкілля як об'єкта для художньо-образної інтерпретації);
- *інформаційно-цифрова* (усвідомлення можливостей використання сучасних цифрових технологій для художньо-творчого самовираження та віртуальних мистецьких подорожей);
- *уміння вчитися* (уміння зосереджено слухати вчителя, переключатися з одного виду діяльності на інший, планувати свої дії та доводити роботу до кінця; приймати мету, поставлену вчителем, і відповідно до неї виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; раціонально організувати та впорядковувати робоче місце);
- *загальнокультурна* (чуття краси, естетичне ставлення до навколишньої дійсності; культура мовлення й культура поведінки; особистісно-ціннісне ставлення до творів мистецтва; духовно-моральні якості);
- *здоров'язбережувальна* (усвідомлення необхідності безпечної поведінки для збереження здоров'я; сприятливий емоційний настрій; правильна постава);
- *соціальна* (уміння співпрацювати з однокласниками та вчителем);
- *громадянська* (усвідомлення своєї приналежності до певного соціально-культурного середовища; дбайливе ставлення до природи);
- *інформаційно-комунікативна* (уміння здобувати інформацію, осмислювати й опрацьовувати її; уміння оперувати інформацією, отриманою на уроці).

Важливо, щоб уроки музичного мистецтва були не тільки інформативними. Надзавдання вчителя — створити піднесену атмосферу, що сприятиме кращому розумінню творів мистецтва та викликатиме емоційно-чуттєвий відгук на об'єкт сприйняття.

Нагадуємо, що проведення фізкультхвилинки в початковій школі є важливим для налаштування учнів на подальшу працю; у якій саме частині уроку слід зробити таку перерву — учитель вирішує самостійно.

Посібник містить календарно-тематичне планування та детальні розробки планів-конспектів 35 уроків музичного мистецтва для 4-го класу, складених за підручником Л. С. Аристової, В. В. Сергієнко «Музичне мистецтво : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закладів. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2015. — 128 с. : іл.» (рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2015 р. № 777), та має на меті допомогти як учителеві-початківцю, так і фахівцеві під час підготовки та проведення сучасного уроку музичного мистецтва в умовах нової української школи. Пропоновані матеріали вчитель може використовувати повністю або частково, ураховуючи індивідуальні особливості учнів конкретного класу, рівень їхньої підготовки, умови проведення уроків тощо.

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ

35 годин (1 година на тиждень), з них 4 години — резервний час

№	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал		При- мітки
			для сприймання	для виконання	
I СЕМЕСТР. Музика мого народу (16 годин)					
I чверть					
1		Я люблю свою країну — Україну	Українська народна пісня «Повішу я колисочку», «Вечірня пісня» К. Стеценка	«Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері	
2		Головна пісня країни	Державний Гімн України; «Марсельеза»; «Ода до радості» (фінал Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена)		
3		Вийшли в поле косарі...	«Поле моє, поле» В. Філіпенка	Українська народна пісня «Вийшли в поле косарі»	
4		Думи	«Дума про козака Голоту»		
5		Сяйво козацької слави	«Пісня про Байду»; «Запорізький марш» Є. Адамцевича	Українська народна пісня «Ой на горі та й женці жнуть»	
6		Сяйво козацької слави (продовження)	«Козачок» з опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського		
7		Жартівливі пісні	«Українська симфонія» М. Калачевського (II частина); українські народні пісні «Грицю, Грицю, до роботи», «Дівка в сінях стояла»	Українська народна пісня «Сіяв мужик просо»	
8		Світ дитячих ігор	Лічилка «Котилася торба з великого горба», українська народна пісня «Вийди, вийди, сонечко» (оригінальна та в обробці Л. Ревуцького), «Базіка» С. Прокоф'єва, сцена гри з опери «Вовк і семеро козенят» М. Ковалю	«Диво-місто Навпаки» Ю. Шевченка	
9		Підбиваємо проміжні підсумки	Твори, що слухали впродовж I чверті	Пісні, що виконували впродовж I чверті	
II чверть					
10		Вечірня пісня	«Зоре моя вечірня» Я. Степового	Українські народні пісні «Ой ходить сон...», «Котику сіренький»	
11		Музична казка	Пісні Кози, Лисички, Вовчика та Рака з опери «Коза-Дерева» М. Лисенка		
12		Музична казка (продовження)	Пісні Котика «Ти, мій брате Півнику», Півника «Котику-братику, несе мене лиска», Лисички «Півнику, братику, ясний соколику», «Гра лисенят „у Вовка“» (фрагмент) з опери «Лисичка, Котик і Півник» К. Стеценка	«Ухтимко» О. Злотника	
13		На гостини до Коломиї	Коломийка; «Троїсті музики» Ж. Колодуб		
14		Фольклор і професійна музика	«Гуцульська рапсодія» Г. Майбороди, «Квітка-душа» К. Меладзе	«Добрий день, людям на землі» І. Танчака	
15		Напередодні Нового року	Щедрівки «Щедрівочка щедрувала», «Чи дома, дома», «Слава нашим господарям»	Щедрівка «Прийшли щедрувати»	

№	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал		При- мітки
			для сприймання	для виконання	
16		Новорічний калейдоскоп	Твори, що слухали впродовж I семестру	Пісні, що виконували впродовж II семестру	
II СЕМЕСТР. Музика єднає світ (18 годин)					
III чверть					
17		На гостини до сусідів	«Пустотливі частівки» Р. Щедріна, Концерт для фортепіано з оркестром № 3 С. Рахманінова (фрагмент)	Російська народна пісня «Зі в'юном я ходжу»	
18		На гостини до сусідів (продовження)	Білоруський народний танець «Бульба», молдовський народний танець «Молдовеняска»		
19		Танці Польщі та Чехії	«Мазурка ля мінор» Ф. Шопена, «Слов'янський танець» А. Дворжака	Чеська народна пісня-танець «Полька»	
20		Музична мандрівка до Угорщини	Чардаш, «Угорський народний танець № 5» Й. Брамса; «Чардаш» з опери «Харі Янош» З. Кодая		
21		Українські наспіви линуць світом	Перший концерт для фортепіано з оркестром П. Чайковського (фрагмент фіналу)	Старовинна українська веснянка «Вийди, вийди, Іванку»	
22		Українські наспіви линуць світом (продовження)	«Їхав козак за Дунай» С. Климовського (у виконанні хорової капели й оркестру народних інструментів), Варіації (для фортепіано та флейти) й обробка (для голосу в супроводі фортепіано, скрипки й віолончелі) Л. ван Бетховена пісні «Їхав козак за Дунай»	«Їхав козак за Дунай» С. Климовського	
23		Співуча Німеччина	Прелюдія до мажор, Прелюдія до мінор Й. С. Баха	«Траляляй» А. Улицької	
24		Музична Австрія	Симфонія № 40 соль мінор (I частина), «Рондо в турецькому стилі» В. А. Моцарта	Українська народна пісня «Янчику-подолянчику»	
25		До Франції на бал і карнавал	Варіації В. А. Моцарта на тему французької народної пісні «Пастух»; фрагменти «Лебідь», «Слони», «Кенгуру», «Кури і Півень», «Акваріум» із сюїти «Карнавал тварин» К. Сен-Санса	«Вітерець» І. Танчака	
26		Підбиваємо проміжні підсумки	Твори, що слухали впродовж III чверті	Пісні, що виконували впродовж III чверті	
IV чверть					
27		У гості до Литви, Латвії, Естонії	«Литовський танець» К. М'яскова, естонський народний танець «Тульяк»	Латиська народна пісня «Півник»	
28		Сонячні Італія та Болгарія	Українська народна пісня «Пливе човен», «Баркарола» М. Лисенка, «Італійська полька» С. Рахманінова, болгарська народна пісня «Посадив я полин»	«Наша вчителька» А. Олейнікової	
29		Казкові Фінляндія та Норвегія	Симфонічна поема «Фінляндія» Я. Сібеліуса (фрагмент), «У печері гірського короля» Е. Гріга	«Захід сонця» Е. Гріга	

№	Дата	Тема уроку	Орієнтовний матеріал		При- мітки
			для сприймання	для виконання	
30		Співучі країни Південного Кавказу	Народний грузинський танець «Лезгинка»; «Лезгинка» з опери «Руслан і Людмила» М. Глинки; Адажіо з балету «Гаяне» А. Хачатуряна	«Курчатка» Г. Гусейнлі	
31		Мелодії загадкового Сходу	Варіації Д. Кабалевського на тему японської народної пісні «Вишня», китайський танець «Чай» із балету «Лускунчик» П. Чайковського	Індонезійська народна пісня «Прогулянка з батьком»	
32		Музика Північної Америки	«Колискова Клари» з опери «Поргі і Бесс» Дж. Гершвіна		
33		Повернення додому, в Україну	«Реве та стогне Дніпр широкий» Д. Крижанівського	«Гуде вітер вельми в полі» М. Глинки	
34		Перевіряємо свої досягнення	Твори, що слухали впродовж II семестру	Пісні, що виконували впродовж II семестру	
Узагальнення знань, умінь і навичок (1 година)					
35		Музичні старти	Твори, що слухали впродовж навчального року	Пісні, що виконували впродовж навчального року	

ЛІТЕРАТУРА

1. *Аристова Л. С.* Музичне мистецтво : підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закладів / Л. С. Аристова, В. В. Сергієнко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2015. — 128 с. : іл.
2. *Архимович Л. Б.* Нариси з історії української музики. — Ч. 1. / Л. Б. Архимович, Т. І. Карішева, Т. В. Шеффер, А. Я. Шреер-Ткаченко. — К. : «Мистецтво», 1964. — 307 с.
3. *Кабалевський Д. Б.* Про трьох китів та про інші цікаві речі. — К. : «Музична Україна», 1973. — 188 с.
4. *Панасюк І. Л.* Методичні прийоми, інтерактивні вправи, ігри на уроці музичного мистецтва / І. Л. Панасюк // Мистецтво в школі. Музика. Образотворче мистецтво. Художня культура. — № 2 (74). — 2015. — С. 2—3.
5. *Яскулко М. К.* Музика. 4 клас. Тематичне планування та розробки уроків / М. К. Яскулко. — Х. : Вид-во «Ранок», 2009. — 144 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

- <http://art19.info/borovikovskiy/biography.html>
- http://artishock.org/style_a/klassicism
- <http://homy.com.ua/article/perro-klod>
- <http://kolokray.com/uk/f/baturin-dvorets-kirilla-rozumovskogo.html>
- <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
- <http://mon.gov.ua/>
- http://muzei-mira.com/biografia_hudojnikov/1227-hudozhemk-nikola-pussen-kartiny-biografiya.html
- <http://myreferat.net/referats/17/8522>
- <http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/236-david.html>
- <http://www.artcontext.info/pictures-of-great-artists/55-2010-12-14-08-01-06/1212-losenko.html>
- <http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/tovaristva-ta-viznachn-mitts/palats-getmana-kirila-rozumovskogo/>
- [http://www.stejka.com/ukr/odesskaja/odessa/palace/dvorec_potockix_\(xudojestvennyy_muzey\)/](http://www.stejka.com/ukr/odesskaja/odessa/palace/dvorec_potockix_(xudojestvennyy_muzey)/)
- <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

ОРІЄНТОВНІ ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Дата _____

I семестр. МУЗИКА МОГО НАРОДУ

Клас _____

Урок 1. Я ЛЮБЛЮ СВОЮ КРАЇНУ — УКРАЇНУ

Мета (формувати компетентності): предметні (розширені уявлення про особливості народних пісень; вдумливе сприймання музичних творів; розуміння понять *музика, народна музика, мелодія, інструментальні твори, вокальні твори, колицьова*; уміння логічно мислити; удосконалені виконавські навички; шанобливе ставлення до вітчизняної музичної спадщини); **ключові** (уміння *вчитися*: уміння зосереджено слухати вчителя; *загальнокультурну*: естетичне ставлення до навколишньої дійсності, культуру мовлення й культуру поведінки; *здоров'язбережувальну*: правильну поставу; *соціальну*: уміння співпрацювати з учителем; *громадянську*: усвідомлення своєї приналежності до певного соціально-культурного середовища; *інформаційно-комунікативну*: уміння оперувати інформацією, отриманою на уроці).

Музичний матеріал: українська народна пісня «Повішу я колисочку», «Вечірня пісня» К. Стеценка, «Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері.

Наочні посібники: підручник, нотний матеріал; схеми «Види музики», «Засоби музичної виразності»; репродукція картини А. Куїнджі «Місячна ніч на Дніпрі».

Обладнання: медіазасоби; фонохрестоматія*.

Тип уроку: урок введення в тему.

Перебіг уроку

Учні входять до класу під музичний супровід («Віночок українських народних мелодій»).

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель. ** Кожне мистецтво має свою неповторну мову. Музика — це мова почуттів, що вирізняється особливою емоційною глибиною. Ви вже знаєте, що в музиці є різні жанри: опери й симфонії, балети й концерти, хорові твори й танці. Музика — один з найдавніших видів мистецтв. Слово *музика* перекладається з грецької як *мистецтво муз* (мистецтво дев'яти богинь — покровительок наук і мистецтв).

Музика — це мистецтво звуків, мовою яких можна створити різні художні образи: передати почуття й настрої, намалювати музичний портрет чи пейзаж, зобразити звуки навколишнього світу.

- ♦ Складіть схему «Засоби музичної виразності» за малюнками зі с. 6 підручника.

Очікувана відповідь

* Тут і далі: див. *Музичне мистецтво. 1—4 класи. Фонохрестоматія відповідно до програми та чинних підручників [Електронний ресурс] / укл. О. І. Золотарьова. — Х. : Видавнича група «Основа», 2015. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).*

** Тут і далі: пояснення матеріалу вчитель має супроводжувати демонструванням відповідної наочності (зважаючи на технічні можливості навчального закладу).

- ♦ Впишіть у клітинки порядкові номери літер абетки та дізнайтеся, як називають поєднання музичних звуків, що складають музичну думку — основу будь-якого музичного твору, без чого неможливо уявити музику.

17	7	16	19	6	12	33

Відповідь: мелодія.

Мелодія — музична думка, образний зміст якої виражено одним голосом. Мелодія може бути плавною або уривчастою, веселою чи сумною. Із-поміж розмаїття музичних творів можна виокремити твори, які виконують на музичних інструментах, — **інструментальні**, та твори, що виконують голосом, — **вокальні**.

- ♦ Якою є музика за складом виконавців? (*Сольною, ансамблевою, хоровою.*)

Учні ознайомлюються зі схемою «Види музики».

Музика виникла дуже давно, коли ще не існувало професії композитора. Її складали народні музиканти, які навіть не знали нот: це були хлібороби й ремісники, селяни й городяни. Така музика поширювалась у народному середовищі, тому її називають **народною**. Найпоширеніший жанр, що відчиняє двері у музичне мистецтво, — це **пісня**.

Народна пісня — це створений народом музично-поетичний твір.

Серед народних пісень є особливі, які дарують малечі любов і ніжність, тепло й ласку, що їх несе матусин голос. Чи здогадалися ви, що це за пісні? Так, це — **колискові**.

Слухання української народної пісні «Повішу я колисочку».

- ♦ Послухайте українську народну пісню «Повішу я колисочку». Яку картину ви б намалювали під враженням від цієї пісні?
- ♦ Яким є характер цієї пісні та який настрій вона створює?

Швидко промайнуло літо, але ще живі наші враження від чарівних літніх вечорів. Діти збираються в садку або на березі ставка, вдивляються в навколишній світ, вслухуються у звуки, обмінюються думками про свої враження й почуття.

- ♦ Якою побачив вечірню зорю художник А. Куїнджі — розгляньте у репродукції його картини «Місячна ніч на Дніпрі».

Композитори також змальовують у своїх творах навколишній світ, але особливо — музикою.

Слухання «Вечірньої пісні» К. Стеценка

- ♦ Що ви почули у цій музиці?
- ♦ Як почута мелодія малює вечірню пору?
- ♦ Що намалювали б ви, передаючи враження від твору *Костянтина Стеценка* «Вечірня пісня»?
- ♦ Послухайте ще раз цю пісню та підспівайте за текстом зі с. 8 підручника.

Повторне слухання «Вечірньої пісні» К. Стеценка

Вокально-хорова робота

Слухання пісні «Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері

Розспівування, розучування пісні

- ♦ Які почуття викликає у вас ця пісня?

IV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Учні залишають клас під музичний супровід («Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері).

Урок 2. ГОЛОВНА ПІСНЯ КРАЇНИ

Дата _____

Клас _____

Мета (формувані компетентності): предметні (розширені уявлення про емоційний зміст музики; розуміння поняття *Державний Гімн*; уміння логічно мислити; удосконалені виконавські навички; інтерес до музики та співів); **ключові** (уміння *вчитися*: уміння зосереджено слухати вчителя; *загальнокультурну*: особистісно-ціннісне ставлення до творів мистецтва; *здоров'язберезувальну*: сприятливий емоційний настрій; *соціальну*: уміння співпрацювати з однокласниками та вчителем; *громадянську*: дбайливе ставлення до природи; *інформаційно-комунікативну*: уміння оперувати інформацією, отриманою на уроці).

Музичний матеріал: Державний Гімн України; «Марсельєза»; «Ода до радості» (фінал Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена); «Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері.

Наочні посібники: підручник, нотний матеріал; портрети П. Чубинського, М. Вербицького, Л. ван Бетховена, Ф. Шиллера, А. Копленда.

Обладнання: медіазасоби; фонохрестоматія.

Тип уроку: комбінований урок.

Перебіг уроку

Учні входять до класу під музичний супровід («Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері).

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель. У багатьох піснях зображено образ Батьківщини, проте найголовнішою для кожного громадянина країни є Державний Гімн.

Уперше гімни (у перекладі з грец. — *славити, хвалити*) з'явилися у Давній Греції як величальні пісні на честь богів. Згодом гімнами назвали урочисті, величні музичні твори, які виконували церковні хори. Із часом з'явилися гімни, присвячені знаменним подіям, пам'ятним датам.

Сьогодні існують військові, спортивні, студентські гімни, навіть школи мають свої гімни.

- ♦ Де можна почути гімн школи? спортивний гімн? військовий? релігійний?

Державний Гімн — це урочиста пісня, один із державних символів країни.

Мелодія Державного Гімну зазвичай звучить під час урочистих заходів, державних свят, демонстрацій, військових парадів, ушанування переможців на міжнародних спортивних змаганнях.

Офіційний символ нашої держави, поряд із Державним Гербом (тризубом) і синьо-жовтим Державним Прапором, — Державний Гімн, що втілює заклик до боротьби за національну незалежність, палку любов до рідної землі, повагу до її героїчної історії.

Вірш «Ще не вмерла України...» склав поет *Павло Чубинський*, музику написав композитор *Михайло Вербицький*, тонко відчуваючи дух і настрої українського народу.

Для мажорних закличних інтонацій Державного Гімну України є характерними ознаки українських історичних пісень.

Державний Гімн закликає до утвердження самостійності й суверенітету України, прославляє силу, славу й могутність нашої держави та надихає український народ на її розбудову. Слухати цей твір потрібно стоячи, мовчки (або співати його разом із солістом чи хором).

Слухання Державного Гімну України

- ♦ Яким є характер музики Державного Гімну?
- ♦ Із якою інтонацією потрібно виконувати цей твір? Скористайтеся підказками феї Інтонації зі с. 13 підручника.

Слухання «Марсельєзи»

Гімн може бути складовою великого музичного твору. Чимало пісень урочистого характеру згодом перетворилися на гімни: наприклад, «Марсельєза» — пісня повсталих французів, що є Державним Гімном Франції.

- ♦ Які ознаки гімну ви почули у цій пісні?

Слухання «Оди до радості»

(фіналу Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена)

А ось іще одна цікава історія. Німецький поет *Йоганн Крістоф Фрідріх Шиллер* написав поетичну «Оду до радості» — заклик до загального братерства людей:

Обіймайтеся, мільйони!
Злийтеся у радості єдиній!

Німецький композитор *Людвіг ван Бетховен* використав ці вірші у хорівій частині Дев'ятої симфонії. Минуло майже 200 років від часу створення Дев'ятої симфонії, проте й сьогодні її виконання супроводжується неабияким успіхом.

- ♦ Послухайте фінал Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена ще раз. Яким є характер музики?
- ♦ Чи може така музика стати гімном? Якщо так, то чому?

Повторне слухання «Оди до радості»

(фіналу Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена)

Сьогодні «Ода до радості» з Дев'ятої симфонії Л. ван Бетховена — Гімн Європейського Союзу. Заради рівності мов усіх народів сьогодні цей твір виконують без слів.

Аарон Копленд — один із найулюбленіших у США композиторів. Він народився у Брукліні (Нью-Йорк), у єврейській родині емігрантів із Литви, але в його музиці звучить дух американської батьківщини. У ранніх творах Копленда відчутний вплив європейських музичних течій початку ХХ ст. Професійно зростаючи, митець намагався створити стиль, що найбільшою мірою відповідав запитам американської публіки. Деякі свої серйозні твори він збагатив джазовими ритмами, присвячуючи їх героям американського фольклору. П'єса А. Копленда «Гімн простій людині» у виконанні мідних духових і ударних інструментів часто лунає в трансляціях спортивного мовлення.

Вокально-хорова робота

Розспівування, продовження розучування пісні «Добрий день, матусю Україно!» М. Ведмедері, робота над виразним виконанням

IV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивний прийом «Мікрофон»

- ♦ Завершіть речення:
 - «Дуже цікавим я вважаю...»;
 - «Мені сьогодні вдалося...»;
 - «Найдивовижнішим було дізнатися про...»;
 - «Мене здивувало...».

Учні залишають клас під музичний супровід («Ода до радості» Л. ван Бетховена).

Урок 3. ВИЙШЛИ В ПОЛЕ КОСАРІ...

Дата _____

Клас _____

Мета (формування компетентності): предметні (розширені уявлення про емоційний зміст музики; вдумливе сприймання музичних творів; розуміння понять *календарно-обрядові пісні, жниварські пісні*; уміння логічно мислити; удосконалені виконавські навички; шанобливе ставлення до вітчизняної музичної спадщини; інтерес до музики та співів); **ключові** (уміння *вчитися*: уміння приймати мету, поставлену вчителем, і відповідно до неї виконувати необхідні дії, контролювати й оцінювати свої результати; *загальнокультурну*: культуру мовлення й культуру поведінки; *здоров'язбережувальну*: усвідомлення необхідності безпечної поведінки для збереження здоров'я; *соціальну*: уміння співпрацювати з однокласниками та вчителем; *громадянську*: усвідомлення своєї приналежності до певного соціально-культурного середовища; *інформаційно-комунікативну*: уміння оперувати інформацією, отриманою на уроці).

Музичний матеріал: «Поле моє, поле» В. Філіпенка, українська народна пісня «Вийшли в поле косарі».

Наочні посібники: підручник, нотний матеріал; портрет В. Філіпенка.

Обладнання: медіазасоби; фонохрестоматія.

Тип уроку: комбінований урок.

Перебіг уроку

Учні входять до класу під музичний супровід («*Ода до радості*» Л. ван Бетховена).

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Слухання музики

Учитель. Віддавна пісні пов'язані з трудовою діяльністю людини, її побутом та відпочинком, є невід'ємною складовою життя, засобом спілкування між людьми. Пісня художньо відтворює те, чим щодня живуть люди: саме пісня виражає характер людини, викликає в неї певні почуття й думки, формує ставлення до решти людей, до навколишнього світу. Пісня може змінювати характер людини, пробуджувати сміливість, прищеплювати шляхетність, гуманність, доброту.

- ♦ Які українські народні пісні запам'яталися вам найбільше?
- ♦ Розкажіть про значення народної пісні у сучасному житті.

Україна здавна славетна своїми піснями. Народна пісня виникла у сиву давнину й розвивалася паралельно з трудовими процесами та людським мисленням, відображаючи життя, побут і світогляд наших предків. Українці завжди шанували давні традиції народних свят і пов'язаних із ними пісень річного землеробського циклу, що супроводжували зустріч нового року, настання весни, збирання врожаю. Жнива — пора тяжкої праці, але водночас — і найщасливіший час для хлібороба, який радіє врожаю.

- ♦ На с. 16 підручника розгляньте репродукцію картини М. Пимоненка «Жнива в Україні» та прочитайте вміщений над нею текст. Що зображено на полотні?
- ♦ Які кольори тут переважають? Який настрій створює ця картина?
- ♦ Розкажіть про обрядові дії, що відбувалися в Україні під час жнив.

У жнивях розрізняють три етапи: *початок жнив* (зажинки), *власне жнива* й *завершення жнив* (обжинки). За цим принципом згруповано й основні обрядові дії, що супроводжуються виконанням жнивварських пісень — зажинкових, жнивних, обжинкових.

Жнивварські пісні — народні пісні, які виконують під час жнив.

Зажинаючи перший сніп, до нього зверталися, співаючи величальні пісні. Коли зажинали на чужому полі, величали також його господаря. Під час жнив обрядів не було, але жінці співали й жартували дорогою з поля.

Жнивварські пісні висміюють лінивих косарів або женців, описують тяжку фізичну працю, містять звертання до сонця.

Обжинки — найурочистіша частина жнив, що містила такі епізоди: завивання «бороди» («кози»), коли підбирали залишені на полі колоски, заплітали їх, уквітчували, обв'язували стрічкою, зерно витрушували на ниву, пригинаючи «бороду» до землі, і водили довкола «бороди» хороводи, співали пісні; обряд вінка — обирали серед жниць «царівну», коронували її вінком, до рук укладали прикрашений стрічками й квітами сніп, співаючи, йшли до села, обходили двори, вітали господарів із завершенням жнив вінком, за який вимагали викуп, після чого танцювали й співали. Тематика пісень цього типу — привітання господарів, побажання щастя та добробуту.

Обжинкові пісні містили подяку ниві за щедрий урожай, величання господарів, оспівували обжинковий віночок — символ урожаю.

- ♦ Послухайте пісню «Поле моє, поле» *Віталія Філіпенка*. Яким є її характер?

Слухання пісні «Поле моє, поле» В. Філіпенка

- ♦ Про що в ній ідеться?
- ♦ На вашу думку, який настрій передає композитор цим твором?

Вокально-хорова робота

- ♦ Послухайте українську народну пісню «Вийшли в поле косарі». До якої групи жнивварських пісень вона належить?

Слухання української народної пісні «Вийшли в поле косарі»

Розспівування, розучування пісні, робота над виразним виконанням

IV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивний прийом «Мікрофон»

- ♦ Завершіть речення:
 - «Дуже цікавим я вважаю...»;
 - «Мені сьогодні вдалося...»;
 - «Найдивовижнішим було дізнатися про...»;
 - «Мене здивувало...».

Учні залишають клас під музичний супровід («Поле моє, поле» В. Філіпенка).